5 Μαρτίου 2020

† π. Αλέξανδρος Schmemann: Η προσευχή του του Αγίου Εφραίμ του Σύρου (μέρος 2ο)

Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες / Ορθόδοξη πίστη

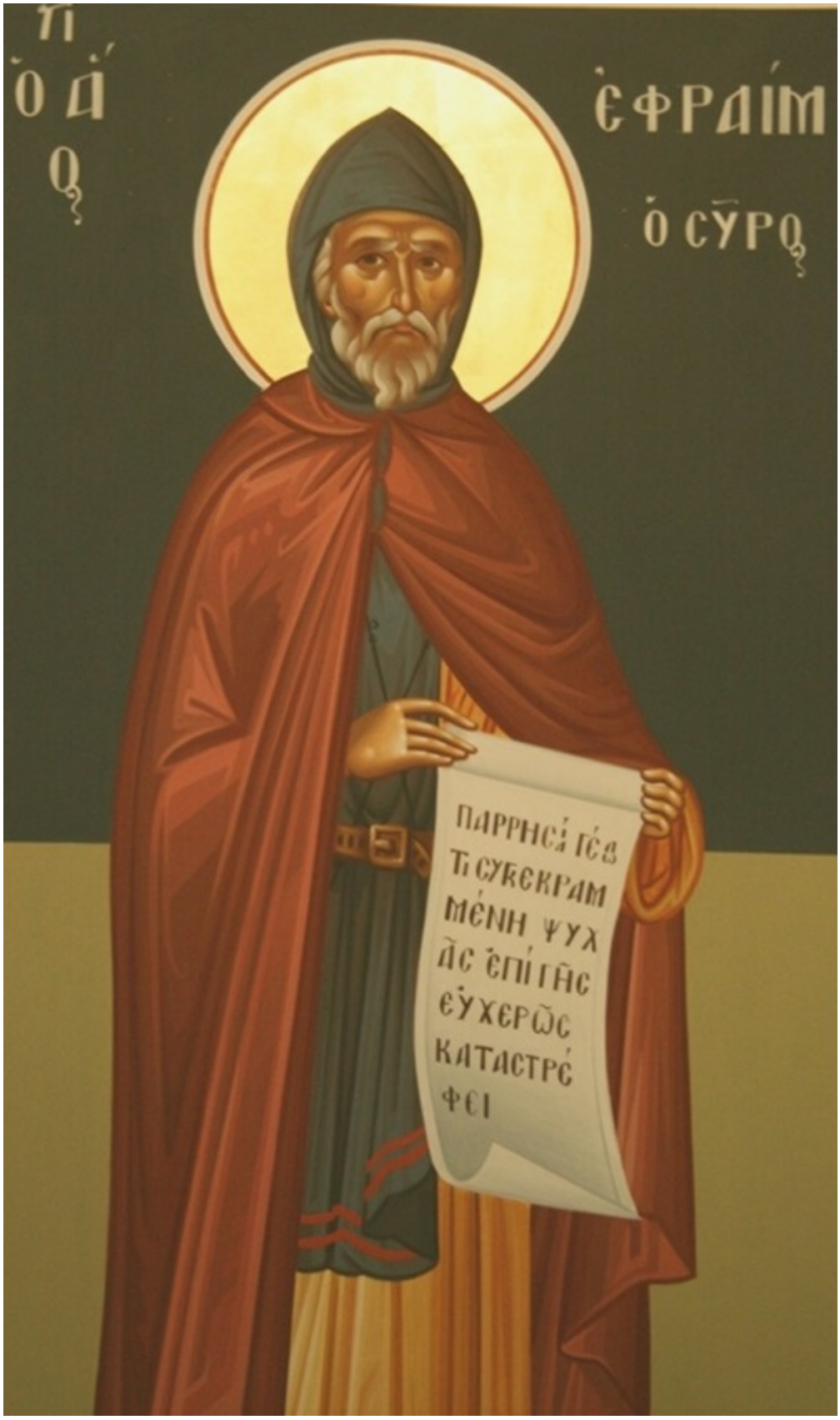

Archpriest Alexander Schmemann & Metropolitan Ireney

Η Σωφροσύνη ! Αν δεν περιορίσουμε- πράγμα που συχνά πολύ λαθεμένα γίνεται- την έννοια της λέξης «σωφροσύνη»μόνο στη σαρκική σημασία της θα μπορούσε να γίνει κατανοητή σαν το θετικό αντίστοιχο της λέξης “αργία”. «Αργία», πρώτα απ’ όλα, είναι η αδράνεια, τὸ σπάσιμο της διορατικότητας και της ενεργητικότητάς μας, η ανικανότητα να βλέπουμε καθολικά, σφαιρικά. Επομένως αυτὴ η ολότητα είναι το εντελώς αντίθετο από την αδράνεια. Αν συνηθίζουμε με τη λέξη σωφροσύνη να εννοούμε την αρετή την αντίθετη απὸ τη σαρκική διαφθορά, ειναι γιατί ο διχασμένος χαρακτήρας μας, πουθενά αλλού δεν φαίνεται καλύτερα παρά στη σαρκική επιθυμία, που είναι αλλοτρίωση του σώματος από τη ζωή και τον έλεγχο του πνεύματος. Ο Χριστός επαναφέρει την «ολότητα» (τη σωφροσύνη) μέσα μας και το κάνει αυτό αποκαθιστώντας την αληθινή κλίμακα των αξιών, με το να μας οδηγεί πίσω στο Θεό.

Ο πρώτος και υπέροχος καρπός της σωφροσύνης είναι η ταπεινοφροσύνη. Πάνω απ’ όλα είναι η νίκη της αλήθειας μέσα μας, η απομάκρυνση του ψεύδους μέσα στο

οποίο συνήθως ζούμε. Μόνη η ταπεινοφροσύνη είναι άξια της αλήθειας· μόνο μ’ αυτή δηλαδή μπορεί κανείς να δει και να δεχτεί τα πράγματα όπως είναι και έτσι να δει το Θεό, το μεγαλείο Του, την καλωσύνη Του και την αγάπη Του στο καθετί. Να γιατί, όπως ξέρουμε, ο Θεός «υπερηφάνοις αντιτάσσεται, ταπεινοίς δε δίδωσι χάριν».

Μετά τη σωφροσύνη και την ταπεινοφροσύνη, κατά φυσικό τρόπο, ακολουθεί η υπομονή. Ο «φυσικός» ή «πεπτωκώς» άνθρωπος είναι ανυπόμονος, γιατί είναι τυφλός για τον εαυτό του, και βιαστικός στο να κρίνει και να καταδικάσει τους άλλους. Με διασπασμένη, ατελή και διαστρεβλωμένη γνώση των πραγμάτων που

έχει, μετράει τα πάντα με βάση τις δικές του προτιμήσεις και τις δικές του ιδέες. Αδιαφορεί για τον καθένα γύρω του εκτός από τον εαυτό του, θέλει η ζωή του να είναι πετυχημένη τώρα, αυτή τή στιγμή. Η υπομονή, βέβαια, είναι μια αληθινά θεϊκή αρετή. Ο Θεός είναι υπομονετικός όχι γιατί είναι «συγκαταβατικός» αλλά γιατί βλέπει το βάθος όλων των πραγμάτων, γιατί η εσωτερική πραγματικότητά τους, την οποία εμείς με την τυφλότητά μας δεν μπορούμε να δούμε, είναι ανοιχτή σ' Αυτόν. Όσο πιο κοντά ερχόμαστε στο Θεό τόσο περισσότερο υπομονετικοί γινόμαστε και τόσο πιο πολύ αντανακλούμε αυτη την απέραντη εκτίμηση για όλα τα όντα, πράγμα που είναι η κύρια ιδιότητα του Θεού.

Τέλος, το αποκορύφωμα και ο καρπος όλων των αρετών, κάθε καλλιέργειας και κάθε προσπάθειας, είναι η αγάπη. Αυτή η αγάπη που, όπως έχουμε πει, μπορεί να δοθεί μόνο απο το Θεό, είναι το δώρο που αποτελεί σκοπό για κάθε πνευματική προετοιμασία και άσκηση.

Όλα αυτά συγκεφαλαιώνονται στην τελική αίτηση της προσευχής του Αγίου Εφραίμ με την οποία ζητάμε: «δώρησαί μοι του οράν τα εμά πταίσματα και μη κατακρίνειν τον αδελφόν μου...». Εδώ τελικά δεν υπάρχει παρά μόνο ένας κίνδυνος: η υπερηφάνεια. Η υπερηφάνεια είναι η πηγή του κακού και όλο το κακό είναι η υπερηφάνεια. Παρ' όλα αυτά δεν είναι αρκετό για μένα να βλέπω τα «εμά πταίσματα» γιατί ακόμα και αυτή η φαινομενική αρετή μπορεί να μετατραπεί σε υπερηφάνεια. Τα πατερικά κείμενα είναι γεμάτα από προειδοποιήσεις για την ύπουλη μορφή ψευτοευσέβειας η οποία στην πραγματικότητα με το κάλυμμα της ταπεινοφροσύνης και της αυτομεμψίας μπορεί να οδηγήσει σε μια πραγματικά δαιμονική υπερηφάνεια. Αλλά όταν βλέπουμε τα δικά μας σφάλματα και δεν κατακρίνουμε τους αδελφούς μας, όταν με άλλα λόγια, η σωφροσύνη, η ταπεινοφροσύνη, η υπομονή και η αγάπη γίνονται ένα σε μας, τότε και μόνο ο αιώνιος εχθρός – η υπερηφάνεια – θα αφανιστεί μέσα μας.

Μετά από κάθε αίτηση στην προσευχή τούτη κάνουμε μια μετάνοια (γονυκλισία). Οι μετάνοιες δεν περιορίζονται στην προσευχή του Αγίου Εφραίμ αλλά αποτελούν ένα από τα ξεχωριστά χαρακτηριστικά ολόκληρης της λατρείας της Μ. Σαρακοστής. Εδώ πάντως το νόημα τους αποκαλύπτεται περισσότερο απ' όπουδήποτε αλλού.

Στην συνεχή και δύσκολη προσπάθεια της πνευματικής ανάρρωσης, η Εκκλησία δεν ξεχωρίζει την ψυχή από το σώμα. Ο όλος άνθρωπος απομακρύνθηκε από το Θεό· ο

όλος άνθρωπος πρέπει να ανορθωθεί, ο όλος άνθρωπος πρέπει να γυρίσει. Η καταστροφή της αμαρτίας υπάρχει όταν νικάει η σάρκα – το ζωώδες, το παράλογο, η σαρκική επιθυμία μέσα μας – το πνευματικό και το θείο. Αλλά το σώμα είναι δοξασμένο, το σώμα είναι άγιο, τόσο άγιο που ο ίδιος ο Θεός «σάρξ εγένετο». Η σωτηρία και η μετάνοια, επομένως, δεν είναι περιφρόνηση του σώματος ούτε παραμέλησή του, αλλά είναι αποκατάσταση του σώματος στην πραγματική του λειτουργικότητα που είναι η έκφραση και η ζωή του πνεύματος, ο ναός της ανεκτίμητης ανθρώπινης ψυχής. Η χριστιανική ασκητική είναι αγώνας όχι κατά αλλά υπέρ του σώματος. Γι’ αυτό το λόγο ο όλος άνθρωπος – ψυχή και σώμα – μετανοεί. Το σώμα παίρνει μέρος στην προσευχή της ψυχής καθώς αυτή προσεύχεται μέσα στο σώμα και διά του σώματος. Έτσι οι γονυκλισίες, τα «ψυχοσωματικά» δείγματα της μετάνοιας, της ταπεινοφροσύνης, της λατρείας και της υπακοής, είναι μια ιεροτελεστία κατ’ εξοχήν της Μ. Τεσσαρακοστής.

Πηγή: *Alexander Schmemann, Μεγάλη Σαρακοστή πορεία προς το Πάσχα, Εκδ. ΑΚΡΙΤΑΣ, σ. 39-44.*